

STRESZCZENIE

Realizm to najbardziej obiektywna, czytelna i jednocześnie najbardziej iluzyjna forma wypowiedzi malarskiej. Działająca na odbiorcę najpierw swoją warstwą zewnętrzną (malaturą), później prowokującą do zaangażowania się w treść. Obraz ustanowiony zostaje wówczas, gdy zostanie osiągnięta właściwa równowaga między formą a treścią.

Za twórcę tego kierunku w sztuce uważa się Gustave'a Courbета, który swoją postawą zmienił stosunek do malarstwa, szczególnie dotyczący hierarchii tematów ustanowionych przez akademików oraz podejścia do pojęcia prawdy, traktowanej jako wierność wobec faktów empirycznych. Tworzył obrazy o tematyce zaczerpniętej z życia, twierdząc, że tylko epoka w której żyje może stanowić jedyne źródło inspiracji. Twórca *Pogrzebu w Ornans* położył podwaliny pod sztukę prostą, szeroko rozumianą i czytelną do tego stopnia, że forma realistyczna została wykorzystana w XX jako narzędzie współtworzące systemy polityczne. W Związku Radzieckim szybko stała się elementem ideologii stalinowskiej i środkiem pomagającym realizować cele partii. Socrealiści pokazywali jednak świat nie takim jaki jest, ale taki jakim być powinien, zgodnie z linią nakreśloną przez ówczesne władze, zastępując prawdę fałszem. Malarstwo realistyczne propagowane było także w stanach Zjednoczonych. Tu stało się narzędziem tworzącym tożsamość nowego państwa, złożonego z mas imigrantów. Artyści realiści do tego stopnia byli doceniani przez instytucje państwowe, że po wielkim krachu na giełdzie nowojorskiej, który dotknął również ich, zostali objęci specjalnym programem rządowym Work Projects Administration, wspomagającym głównie twórców „tradycyjnych”.

Z malarstwem realistycznym wiążą się pewne trudności warsztatowe dotyczące umiejętności odtwarzania natury. Opanowanie ich w pewnym sensie może przeszkadzać i ograniczać, w określeniu indywidualnego języka wypowiedzi. Dlatego zazwyczaj upraszczam poszczególne elementy, z których zbudowany jest obraz. Stosuję wyłącznie perspektywę jednozbiegową, której nie podporządkowuje linii poziomych. Punkt zbiegu znajduje się najczęściej w obrębie kadru, ale nie na osi symetrii kompozycji. Kolor, posiadający nie tylko temperaturę, lecz także walor niejednokrotnie syntetyzując do płaskiej plamy pozbawiając niuansów. Sposób jego położenia uzależniony jest od formy, do której przynależy. Rysunek i barwa to dwie wartości służące czemu innemu,

jednocześnie wzajemnie się uzupełniające. Ich właściwa harmonia daje wrażenie dzieła pełnego, czego przykładem może być twórczość Vermeera. Kolejnym, bardzo ważnym elementem jest światło. Podkreśla ono dramaturgię obrazu lub skłania do refleksji. Decyduje o nastroju danego przedstawienia i wewnętrznym życiu obrazu.

Nie mniej istotna od formy jest treść, z którą wiążą się pytania „dlaczego” autor przedstawił na obrazie to co widzimy. Często wprowadzam motyw autoportretu, ujęty zawsze w kontekście konkretnego miejsca i czasu. Poprzez ukazanie własnego wizerunku, staram się podkreślić swój związek emocjonalny z istotną dla mnie przestrzenią np. pracownią, domem, muzeami, miastem. Stawiam pytanie o moją tożsamość, miejsce i rolę we wszechświecie. Kolejnym zagadnieniem jest przestrzeń rozumiana w sensie dosłownym, zwizualizowanym na obrazie oraz metaforycznym, jako przestrzeń idei, myśli, ducha i uczuć. Granice występujące między przestrzenią „sacrum” i „profanum”, symbolizowane przez motyw drzwi oraz w sposób szczególny okna. Wasyli Kandyński w swej książce *O duchowości w sztuce* dowodzi, że prawdziwe dzieło sztuki jest bramą do innej rzeczywistości – transcendentalnej. Samo w sobie stanowi granicę między przestrzenią rzeczywistą, a tą do końca nie poznaną, duchową, nie dającą się zbadać przy pomocy racjonalnych środków wykraczających nawet poza zasięg ludzkiego rozumienia.

Realizm wzbogacony dziś między innymi tą myślą, oraz nurtami i tendencjami, które wystąpiły po nim, nie musi być rozumiany jako zapis suchych faktów. Wciąż daje możliwość współczesnemu artyście, kształtowanemu przez epokę, w której żyje oraz wydarzenia, w których uczestniczy, podzielenia się swoimi spostrzeżeniami i przeżyciami z odbiorcą, bez potrzeby umieszczania obok obrazu pisemnego komentarza objaśniającego. Za pomocą tego języka można odnosić się do świata idei, wydarzeń bardzo konkretnych, wątków osobistych, wynikających z wewnętrznego przeżycia, oraz zawrzeć metaforę współczesnej rzeczywistości.

ABSTRACT

Realism is the most objective, accurate and, at the same time, the most illusionistic form of painting expression. Firstly, it affects viewers by outward, visible depiction, next it provokes to involve in inward essence. The painting is constituted if the certain balance between form and content is achieved.

It is generally considered that Realism as an art movement was led by Gustav Courbet. He influenced the change of an attitude towards painting, concerning especially the hierarchy of academic conventions and the concept of truth yet defined in terms of empirically based knowledge. He was creating paintings about ordinary life, claiming that the epoch he lived should be the only proper source of inspiration. The author of 'A Burial at Ornans' (1849-50) had laid foundations for common, broadly understood and clarified art to the extent that the "realistic" style was used as a propaganda tool in political systems in the 20th century. In the Soviet Union it quickly became part of the Stalinist ideology and a means, which helped to achieve goals adherence to party doctrine. However, Socialists were not showing the world as it was, but as it should be, according to party-sanctioned way, where the falsehood replaced the truth. Realist painting was also popularized in the United States. In this country consisted of many immigrant populations, it became the instrument of creating new national identity. State institutions were appreciating the impact of Realists, therefore they included them in a special government plan, Work Projects Administration, after the Great Crash at the New York Stock Exchange.

Realist painting entails certain technical difficulties related to the ability to depict nature. Overcoming them, in a manner of speaking, could suppress the development of self-expression language. Hence I usually simplify some kind of painting's elements. Moreover, I use only one-point perspective, but I do not match the horizontal lines to it. In majority of cases, a vanishing point is located in the painting's frame but not on composition's central axis. I often reduce colour, (which normally has different temperatures and intensity) to flat, solid large fields without details. The manner of spreading colour depends on the form its belongs. Drawing (figure) and colour serve a different purpose but complement each other at the same time. Their proper harmony gives the impression of total work, as exemplified by Vermeer's paintings. Light is another very important element. It emphasises the drama of work and gives us pause to

reflect. In addition, light decides about the atmosphere of depiction and an inner life of painting.

On the other hand, content is no less important than form. It evokes questions, why the author decided to depict this concrete situation we observe on canvas. I often make use of a self-portrait motif, always in the context of a particular place and time. Painting my own image, I try to emphasize my emotional bond with significant spaces, for example, a studio, home, museums or a city. Thus, I ask the question about my identity and my role in the universe. Space is another meaningful aspect of any art work. We can define it literally – as actual visualized one in the painting – or understand it in metaphorical way – as a space of ideas, thoughts, spirit and feelings. In my works the boundaries between ‘sacrum’ and ‘profanum’ are symbolized by the motif of doors and windows in particular. Wassily Kandinsky in his book ‘Du Spirituel dans l’art’ (1912) claimed that a piece of art is a gateway to another, transcendental reality. That it because it is the boundary intrinsically, between real space and spiritual one, which could not be explain rationally, it is out of reach of human perception.

Today Realism, enriched by the thought above and other trends that followed it in the history of art, should not be perceived as literal depiction of only bare facts. It still gives an opportunity for the contemporary artist, (shaped by the epoch he lives and events he participates) to share his insights and experiences with viewers, without explanatory commentary written down and included next to the painting. I consider that we could successfully refer to a world of ideas but also concrete events and personal issues, as well as include the metaphor of to current reality by means of “realist language” of art.